Irena Ruseva
(Bulgaria, Plovdiv, Plovdiv university "Paisii Hilendarski")

Prof. Boris Simeonov – a Viviv and Unforgettable Presence in Linguistics (100 Years Since the Birth of the Linguist)

Abstract: The article is dedicated to the 100th anniversary of the birth of the distinguished Bulgarian linguist Prof. Boris Simeonov – a prominent scholar in the fields of general and Balkan linguistics, onomastics, Proto-Bulgarian studies, phonetics and phonology, as well as etymology.
Prof. Boris Simeonov remains one of the most memorable figures in Bulgarian linguistics, who has left behind not only an impressive scholarly legacy but also an enduring impact on his colleagues and students, who to this day refer to him with affection and gratitude as the Scholar and the Teacher. It is no coincidence that the only linguistic club in Bulgaria bears his name as a mark of respect and recognition for the man who founded the first linguistics circle in the city of Plovdiv.
Keywords: Prof. Boris Simeonov, Bulgarian linguistics, national scholars, legacy

Ирена Русева
(България, Пловдив, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски")

Проф. Борис Симеонов – ярко и незабравимо присъствие в лингвистиката (100 г. от рождението на езиковеда)

Проф. Борис Симеонов е учен, впечатляващ с идеите и постиженията си, чието име може да бъде причислено към най-големите дарования в българската лингвистика. Роден е на 29 септември 1925 г. в село Мургаш, Софийски окръг. Завършва с отличие класическата паралелка на Трета софийска мъжка гимназия (1944 г.) и Класическа филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски" (1950 г.). През 1952 г. става асистент в Катедрата по общо езикознание на Софийския университет.[1]

През 1964–1965 г. специализира в Москва при проф. Владимир Андреевич Звегинцев, а през 1968–1971 г. преподава в Института за чуждестранни студенти, където ръководи Катедрата по български език и кабинета по българско езикознание. От 70-те години научната и преподавателската му дейност е свързана главно с Шуменския висш педагогически институт (днес Шуменски университет „Епископ Константин Преславски") и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски".

Чете лекции по увод в езикознанието в три български университета – СУ „Св. Климент Охридски", ПУ „Паисий Хилендарски" и ШУ „Еп. Константин Преславски", води и спецкурсове по индоевропейско езикознание, балканско езикознание и прабългарски език. През 1966 г. се хабилитира за доцент с „Топонимията на Годечко" и „Етимологичен речник на местните названия от Годечко", а през 1983 г. е избран за професор с труда си „Прабългарска ономастика". Бил е декан на Филологическия факултет

[1] Изказвам благодарност на колегите от ЛК „Проф. Борис Симеонов" Божидар Бояджиев, Деница Христова и Мартина Калудина за предоставените ми материали – бел. авт.

в университета в гр. Шумен, член на Съвета за правопис и транскрипция на чужди имена и гост лектор в Москва, Прага и Краков.

Научните интереси на проф. Борис Симеонов обхващат широк спектър от области, сред които общо езикознание, българска и балканска лингвистика, ономастика, прабългаристика и фонология. Той е автор на множество книги, статии, студии и рецензии като „Моделиране на консонантната система в балканските езици“, „Дистрибутивна характеристика на фонемата В в съвременния български език“, „Българските сонантни фонеми от фонологична гледна точка“, „Структурно-фонологичен поглед върху българската вокална система“ и др. (Първев/Parvev 1987: 293 – 294; също Данчева/Dancheva 1985).

Особено значим е приносът му към граматическата теория чрез дефиницията на граматичното значение, която Борис Симеонов определя като вид осъзнато и изразено в структурата на езика отношение (Симеонов/Simeonov 1978: 73). Това определение се утвърждава като едно от най-прецизните в българската лингвистика и продължава да бъде използвано и днес в редица изследвания по българска граматика – атестат за дълготрайното влияние на проф. Симеонов върху теорията и практиката на езиковото изследване.

Постиженията му в областта на ономастиката, историята на езика, както и на българската и съпоставителната фонология, го утвърждават като значима фигура в българската лингвистика. Неслучайно единственият лингвистичен клуб в България приема проф. Борис Симеонов за свой патрон през 2001 г. в знак на уважение и почит към личността, основала първия езиковедски кръжок в гр. Пловдив и посветила огромна част от времето и енергията си на младите филолози (Чакърова, Дерекювлиев/Chakarova, Derekjuvliev 2015, online).

Научното наследство, завещано ни от проф. Симеонов, впечатлява както с обем, така и с разнообразие – той е автор на над 240 публикации, включително монографии, учебни помагала, статии, езикови бележки, научнопопулярни материали и рецензии, публикувани както у нас, така и в чужбина. Макар научните му интереси да обхващат редица области от сферата на езикознанието, особено място в изследванията му заема ономастиката – науката за имената. Проф. Симеонов оставя редица значими проучвания върху местни, лични и родови имена, които продължават да бъдат ценен ресурс за специалистите. Някои от по-важните му публикации са: „Топонимията на Годечко“ (1965), „Етимологичен речник на местните названия от Годечко“ (1966), „Помагало по езикознание“ (1966) (в съавторство с М. Москов и Ж. Бояджиев), „Прабългарска ономастика“ (2008), „Топонимията на Плисковско-Мадарския регион“ (2010) и др.

Ономастични са и двата труда, с които той се хабилитира за доцент през 1966 г. и които са публикувани в Годишника на Софийския университет, том LIX, 2 (1965) и том LX (1966). В тях проф. Симеонов систематизира богат топонимичен материал и си поставя за цел да разкрие произхода, формите и значенията на названията от района на Годечко, както и тяхната езикова, историческа и културна стойност. Разширеният речник, който е продължение на „Топонимията на Годечко“, е резултат от задълбочена и продължителна (над десетгодишна) работа. В него авторът допълва наблюденията си чрез различни исторически бележки, етимологии и разяснения, които не е било възможно да бъдат представени в първата част на изследването. Представените два труда представляват важен ресурс за проучването на българската топонимия, диалектология и историческа лингвистика. Всяко от тях обхваща корпус от над 3433 местни названия, систематично събрани, критично прегледани и уточнени от автора. Преобладаващата част от този емпиричен материал е с домашен произход – 3323 единици, което представлява 97% от общия обем, докато едва 110 названия (3%) са с чужд произход. В семантичен и лексикален план българските топоними свидетелстват за устойчивостта и дълбочината на архаичния славянски пласт, като съхраняват ценна информация за историческите езикови

процеси, културната памет и традиционния светоглед на общността от района. Сред чуждоезичните елементи, които не заемат толкова централно място в годечката ономастика, колкото в някои други райони на страната, най-значително присъствие имат романските (румънски и арумънски) названия. Някои от тях представляват особен интерес от езиково-историческа гледна точка, тъй като в своята структура са запазили архаични черти от старобългарския и среднобългарския период като заемки в езика на местното население. От друга страна, местните названия представляват ценен извор за историческата памет, като отразяват интензивната съпротива на местното население през периода на османското владичество. Показателен в това отношение е топонимът *Айдучка* (в различни варианти – 'колиба, бука, кладенец, връх' и др.), налице 12 пъти в изследвания ареал, което свидетелства за трайността на спомена за хайдушкото движение в народната памет, съхранила множество легенди и наименования, свързани с борбите на хайдутите и местното население срещу османската власт. Същевременно историческите сведения свидетелстват, че в миналото в този регион са съществували над 25 манастира, повечето от които впоследствие са били разрушени. Макар материалните следи от тях да са заличени, съвременните местни названия продължават да пазят отдалечен, но устойчив спомен за тяхното съществуване, като носител на културна и духовна памет.

Всяко топонимично изследване има съществено значение за реконструирането на езиковите, историческите и културните пластове в даден регион, тъй като местните названия предават устойчиви свидетелства за етническите взаимодействия, процеси и културна приемственост в исторически план. В този контекст особено приносна е и монографията на Борис Симеонов „Топонимията на Плисковско-Мадарския регион“ (в съавторство с Елена Иванова), която се фокусира върху част от Провадийското плато, Плисковското поле, известно с по-старото си название Абобско поле, както и върху райони от Лудогорието, чието историческо име е Делиорман. Географското положение на района, сложните исторически трансформации и неговата етническа специфика създават предпоставки за формирането и съхраняването на разнообразни по структура и произход местни названия, като в топонимично отношение тази част от територията на България е една от най-слабо проучените. Високата научна значимост на изследването произтича от стремежа на неговите автори да запълнят тази съществена празнина в топонимичната карта на България, като систематизират и анализират емпиричния материал от региона. В разглеждания ономастичен пласт са трайно вплетени ценни сведения за историческото развитие на езика, за спецификата на бита, културните практики и религиозните представи на местното население, както и за протичалите в региона демографски процеси, които са оставили трайни следи в системата на местните наименования.

Корпусът, обект на обработка и анализ, обхваща микротопонимията на 42 селища. Монографията съдържа общ историко-географски преглед на изследвания район, детайлни сведения за историята на всяко населено място, лингвистичен обзор на топонимите и специализиран речник. От лингвистична гледна точка наименованията са класифицирани като домашни, заети, хибридни и чужди, представена е тяхната обща фонетична характеристика, както и типичните словообразователни модели на формирането им. Речникът включва над 5300 названия на местности, селища, водоизточници и други географски обекти, като особен интерес представляват някои топоними, чийто произход се свързва с прабългарския езиков пласт – факт, който предоставя ценни сведения за ранните историко-лингвистични процеси в региона.

Монографичният труд „Прабългарска ономастика“, с който Борис Симеонов се хабилитира за професор през 1983 г., е плод на дългогодишните му изследвания върху прабългарската езикова и ономастична традиция и отразява задълбочените му интереси

към прабългарската езикова култура, историческата ономастика и ранните езикови пластове на българските земи. Освен научната си значимост, монографията има и историко-културна стойност, тъй като свързва езиковите данни с археологически, етнографски и исторически сведения, което я прави комплексно изследване на прабългарското наследство. Интересът на Борис Симеонов към темата се заражда още през 60-те години, когато започва да изследва произхода на етнонима „българи“, както и на някои лични и географски названия от типа на Аспарух, Крум, Борис, Чавдар, Камчия, Каспичан, Шабла и др. В изследването проф. Симеонов разглежда прабългарските елементи като генетично присъстващи в езика ни, характеризиращи се със свои специфични, отличителни езикови характеристики и проследява разпространението на прабългарската лексика както в исторически документи и паметници, така и в народната традиция. Чрез този подход той цели не само да изясни езиковите и ономастичните факти, но и да освети неизвестни или слабо проучени аспекти от ранната история на българския народ.

Въпреки че авторът планира да издаде работата още приживе, това намерение така и не се осъществява. През 2008 г. монографията става обществено достояние благодарение на близките на професор Симеонов – сина му Златко Димитров, дъщеря му Вера Борисова и проф. Петя Асенова, както и на фондация „Българско историческо наследство“.

Ясен израз на високото доверие и признание към научния авторитет на проф. Борис Симеонов е фактът, че в „Помагало по езикознание“ от 1966 г. (в съавторство с М. Москов и Ж. Бояджиев) му е възложено разработването на някои от най-сложните и многопластови въпроси в областта на езикознанието. Той е автор на разделите, посветени на връзката между езика и мисленето, на знаковата характеристика на езика, на проблема за думата и понятието, на структурата на думата, както и на обширния анализ на произхода на езика. В това изследване проф. Симеонов демонстрира не само задълбочени познания и аналитични умения, но и способността си да представя комплексни теоретични концепции по ясен и систематизиран начин, което утвърждава авторитета му сред българските езиковеди и в академичната общност.

Освен като талантлив учен, Борис Симеонов се откроява и като една от най-запомнящите се фигури в нашето езикознание, оставили незаличима следа сред колегите и последователите си, които и до днес с обич и признателност го наричат Учения и Учителя. За неговата личност и дело са публикувани редица материали в издания като: „Съпоставително езикознание“, „Вестник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, „Научни трудове на Пловдивския университет. Филология“, „Славянски диалози“, „Името в паметта на езика. Сборник в памет на професор Борис Симеонов“ и др. Наследството му далеч надхвърля пределите на науката, като обхваща културни, образователни и обществено значими аспекти, които оставят трайна следа върху формирането на академичните традиции, развитието на научната мисъл и утвърждаването на ценностите на българската хуманитаристика.

Като университетски преподавател проф. Симеонов обучава няколко поколения филолози, които пазят спомена за високите му научни изисквания и обширните му познания, но и за присъщите на личността му скромност и трудолюбие. Той ще бъде запомнен като личност, оставила дълбок и траен отпечатък в съзнанието на всички, които са го познавали и които и до днес изразяват своето уважение и признателност към делото му. Дело, което ни приканва не само да следваме научния му пример, но и да носим в сърцата си неговата отдаденост, достойнство и любов към езика.

Благодарим Ви, Учителю!

ЛИТЕРАТУРА

Данчева 1985: *Данчева, М.* Библиография на трудовете на Борис Симеонов. – В: Съпоставително езикознание, кн. 5 (Dancheva 1985: *Dancheva, M.* Bibliografia na trudovete na Boris Simeonov. – In: Sapostavitelno ezikoznanie, kn. 5).

Първев 1987: *Първев, Х.* Създатели и творци на българското езикознание. София: ДИ „Народна просвета“ (Parvev 1987: *Parvev, H.* Sazdateli i tvortsi na balgarskoto ezikoznanie. Sofia: DI „Narodna prosveta“).

Симеонов 1965: *Симеонов, Б.* Топонимията на Годечко. – В: Годишник на Софийския университет. Филологически факултет, LIX, № 2, 490–583 (Simeonov 1965: *Simeonov, B*. Toponimiata na Godechko. – In: Godishnik na Sofiiskiya universitet. Filologicheski fakultet, LIX, № 2, 490–583).

Симеонов 1966: *Симеонов, Б.* Етимологичен речник на местните названия от Годечко. – В: Годишник на Софийския университет, Филологически факултет, XL, 87–202 (Simeonov 1966: *Simeonov, B*. Etimologichen rechnik na mestnite nazvaniya ot Godechko. – In: Godishnik na Sofiiskiya universitet. Filologicheski fakultet, XL, 87–202).

Симеонов 1966: *Симеонов, Б., М. Москов, Ж. Бояджиев.* Помагало по езикознание. София: Наука и изкуство (Simeonov 1966: *Simeonov, B., M. Moskov, Zh. Boyadzhiev.* Pomagalo po ezikoznanie. Sofia: Nauka i izkustvo).

Симеонов 1978: *Симеонов, Б.* Изявени и неизявени граматични значения в структурата на славянската дума. – В: Славянска филология, т. 15, 69–79 (Simeonov 1978: *Simeonov, B.* Izyaveni i neizyaveni gramatichni znacheniya v strukturata na slavyanskata duma. – In: Slavyanska filologia, Vol. 15, 69–79).

Симеонов 2008: *Симеонов, Б*. Прабългарска ономастика. Пловдив: Фондация „Българско историческо наследство“ (Simeonov 2008: *Simeonov, B*. Prabalgarska onomastika. Plovdiv: Fondatsia єBalgarsko istorichesko nasledstvo“).

Симеонов 2010: *Симеонов, Б.*, в съавторство с *Е. Иванова*. Топонимията на Плисковско-Мадарския регион. Пловдив: Астарта (Simeonov 2010: *Simeonov, B*., v saavtorstvo s *E. Ivanova*. Toponimiata na Pliskovsko-Madarskiya region. Plovdiv: Astarta).

Чакърова, Дерекювлиев 2015: *Чакърова, К., Т. Дерекювлиев.* 90 години от рождението на проф. Борис Симеонов (1925–1996). – В: Езиково и езиковедско наследство. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. Ел. изт.: https://e-nasledstvo.com, отворено на 20.11.2025 г. (Chakarova, Derekyuvliev 2015: *Chakarova, K., T. Derekyuvliev.* 90 godini ot rozhdenieto na prof. Boris Simeonov (1925–1996). – In: Ezikovo i ezikovedsko nasledstvo. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodii“. Online: https://e-nasledstvo.com, last open on 20.11.2025 г.).